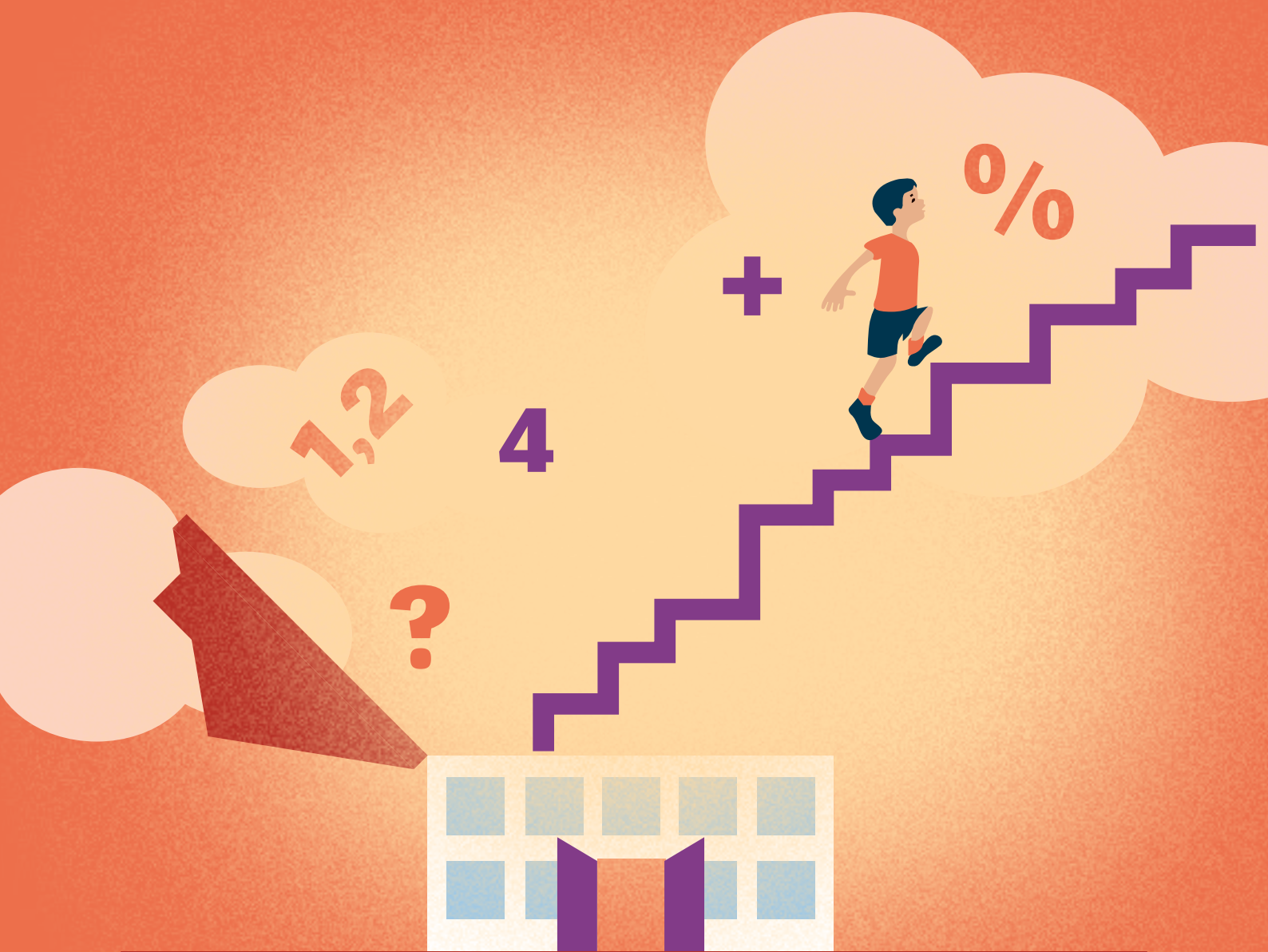

PRZEWODNIK DLA UCZNIÓW

Zrozumieć inflację i stopy procentowe

**Co warto wiedzieć
o kredytach i inflacji**

WIB | WARSZAWSKI
INSTYTUT
BANKOWOŚCI

Przewodnik „Zrozumieć inflację i stopy procentowe. Co warto wiedzieć o kredytach i inflacji” to opracowanie opublikowane w ramach sektorowej kampanii edukacyjno-informacyjnej sektora bankowego, mającej na celu poinformowanie Polaków o różnicach w charakterystyce kredytów hipotecznych stałoprocentowych i zmiennoprocentowych oraz wpływu inflacji na sytuację finansową gospodarstw domowych.

Więcej informacji i materiałów edukacyjnych dostępnych na:

 www.bankiwpolsce.pl/inflacja

Kampania zrealizowana we współpracy z:

Redakcja::

Fundacja Warszawski Instytut Bankowości
ul. Kruczkowskiego 8, 00-380 Warszawa

Data wydania:

styczeń 2022 r.

Projekt i skład:

Agnieszka Prus / Polska Grupa Infograficzna (Infograficy.pl)

Inflacja

Czym jest inflacja?

Inflacja, stopy procentowe, koszt kredytu – jeżeli interesujesz się tym co dzieje się na świecie to z pewnością w ostatnim czasie musiałeś się natknąć na te pojęcia. Choć zagadnienia gospodarki bywają skomplikowane nie jest to wiedza magiczna, której tajniki mogą poznać nieliczni. Znajomość kilku podstawowych pojęć i reguł pozwoli Ci lepiej zrozumieć to, co Cię otacza, a w przyszłości może ułatwić Ci podejmowanie trafniejszych decyzji. Aby jak najlepiej zrozumieć obecne zmiany w pierwszej kolejności musimy zadać sobie podstawowe pytanie – czym właściwie jest inflacja?

Najprościej inflację można rozumieć jako proces wzrostu cen produktów i usług w danym okresie.

Oczywiście nie każdy jednorazowy wzrost ceny oznacza od razu wzrost inflacji. Wyobraźmy sobie sytuację, w której właściciel piekarni po wynajęciu drogiego lokalu w centrum Warszawy zmuszony jest do zwiększenia cen swoich produktów. Nie oznacza to jednak, iż inne piekarnie również podniosą ceny. Takiej zmiany rynek nie

odnotuje, bo nie dotknie ona wszystkich konsumentów. Dlatego też, aby najdokładniej oszacować poziom inflacji, liczony jest przeciętny poziom cen dla wybranego koszyka dóbr i usług. Następnie koszt zakupu takiego koszyka porównuje się w czasie.

W Polsce za liczenie wskaźnika inflacji odpowiedzialny jest Główny Urząd Statystyczny. Określa on skład koszyka konsumpcyjnego, czyli listę zakupów towarów i usług przeciętnego gospodarstwa domowego. GUS w każdym roku zbiera ceny około 1400 towarów z około 35 tys. punktów handlowych i usługowych, a następnie ustala, ile za taki koszyk trzeba zapłacić. W skład koszyka dóbr i usług wchodzi m.in.:

- Żywność i napoje bezalkoholowe
- Napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe
- Odzież i obuwie
- Użytkowanie mieszkania lub domu i nośniki energii
- Zdrowie
- Transport
- Edukacja
- Rekreacja i kultura

Kategorie, które najmocniej kształtują poziom inflacji, to przede wszystkim żywność i napoje bezalkoholowe oraz użytkowanie mieszkania lub domu i nośniki energii. Stanowią one niemal połowę koszyka dóbr i usług.

Robert skrupulatnie prowadzi swoje finanse i w ostatnim czasie zauważył, iż zaczął wydawać znacznie więcej robiąc swoje standardowe cotygodniowe zakupy. Odszukawszy paragonów z ubiegłego roku, porównał ceny tych samych produktów w obu latach:

	2020
Mleko:	2,5 zł
Jajka:	6,5 zł
Chleb:	3 zł
Masło:	7 zł
Ser:	5 zł
Pomidory (1kg):	5 zł
Cukier:	4 zł
Jabłka (1kg):	2 zł
RAZEM:	35 ZŁ

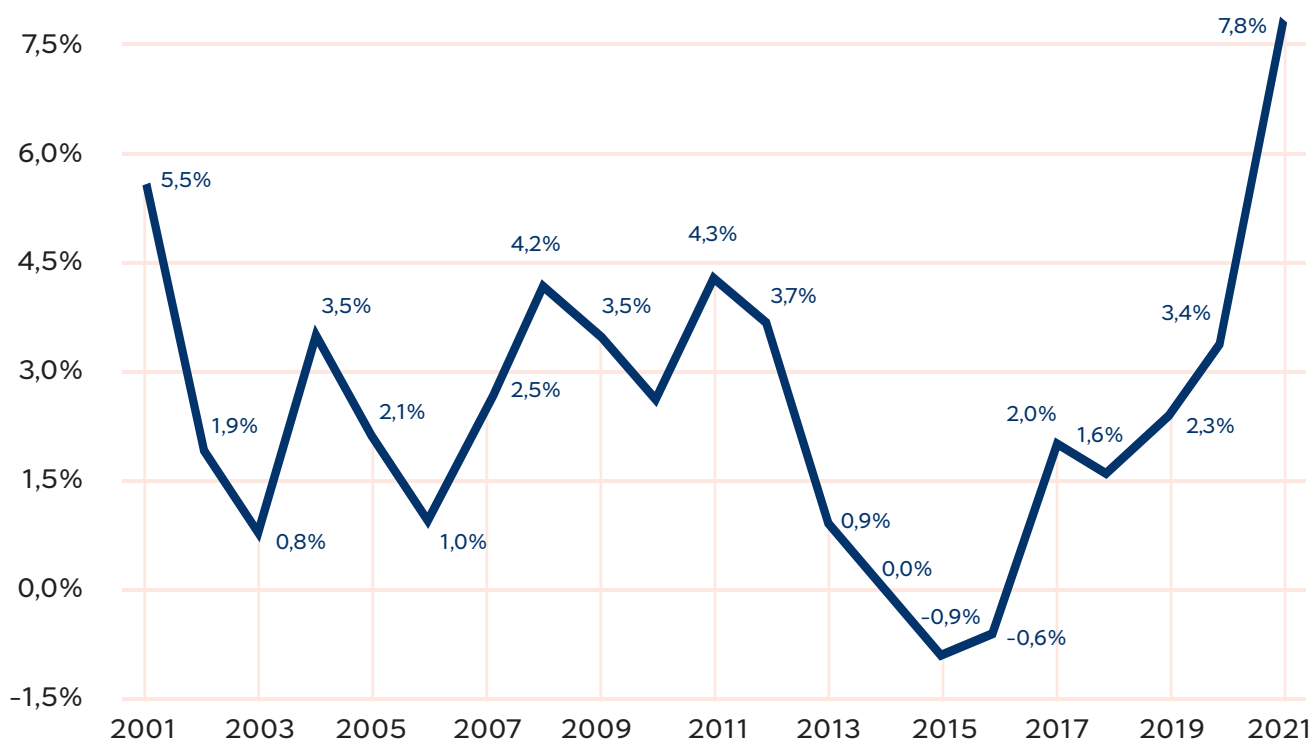
	2021
Mleko:	3 zł
Jajka:	7 zł
Chleb:	4 zł
Masło:	6 zł
Ser:	4,5 zł
Pomidory (1kg):	7 zł
Cukier:	3 zł
Jabłka (1kg):	2,5 zł
RAZEM:	37 ZŁ

Jak widzimy, w przypadku koszyka dóbr Roberta inflacja w ciągu roku wyniosła niespełna 6% ($37 - 35$): $35 = 0,057$, czyli 5,7%. Choć w 2021 roku za niektóre produkty zapłacił mniej, to w ogólnym ujęciu, aby kupić wszystkie potrzebne produkty, musiał wydać o 2 zł więcej. Oznacza to przeciętny wzrost cen na poziomie prawie 6%.

Źródło: Wyliczenia własne

Inflacja w Polsce w latach 2001–2021

Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Czy wiesz, że...?

W Polsce w 1990 roku występowało zjawisko hiperinflacji, czyli inflacji na poziomie ponad 1000%. Po transformacji ustrojowej Polska znajdowała się w kryzysie gospodarczym, co potęgowało dużą niepewność na rynku. Są to czasy, w których bochenek chleba potrafił kosztować nawet 3 000 zł. Koniec tej epoki wyznaczyły niezbędne reformy gospodarcze oraz wprowadzenie nowej, używanej dziś powszechnie waluty: Polski Nowy Złoty.

Czym są stopy procentowe?

Skoro już wiesz czym jest inflacja, warto wyjaśnić pojęcie stóp procentowych.

Stopa procentowa to cena (inaczej odsetki), jaką należy uiścić posiadaczowi kapitału za to, że go pożyczy na ustalony czas.

Stopy procentowe ustalane są w Polsce przez Radę Polityki Pieniężnej, która jest organem Narodowego Banku Polskiego. Rada może zdecydować się na podwyższenie lub obniżenie stóp procentowych, co przekłada się na wzrost lub spadek kosztów kredytów i pożyczek dla banków komercyjnych. Następnie banki pożyczają ten kapitał swoim klientom. W efekcie, zmiany stóp procentowych definiują koszt kredytu.

W Polsce, podobnie jak w innych krajach, ustalane są różne rodzaje stóp procentowych. Rada Polityki Pieniężnej określa m.in. stopę lombardową, depozytową czy referencyjną. Ta ostatnia decyduje o kosztach kredytów. Jeżeli procentowa stopa referencyjna maleje, koszty kredytu również maleją. Natomiast jeżeli wartość ta rośnie odsetki także będą coraz większe.

W reakcji na globalny kryzys gospodarczy wywołany pandemią COVID-19 wszystkie największe banki centralne na świecie podjęły decyzje o obniżeniu stóp procentowych – nierzadko do zera. Celem tych obniżek jest pobudzenie gospodarki. Stopy procentowe są elementem walki z recesją, ponieważ zmniejszając koszt kredytu można pobudzać gospodarkę do zwiększania (lub utrzymania) poziomu inwestycji.

Czy wiesz, że...?

W okresie pandemii banki centralne niektórych krajów chcąc wspomóc gospodarkę w wychodzeniu z recesji, wprowadziły ujemne stopy procentowe – co oznacza, iż pożyczanie kapitału odbywa się ze stratą dla kredytodawcy. Sytuacja ta ma obecnie miejsce m.in w Szwajcarii oraz Danii.

Dlaczego inflacja i stopy procentowe są ze sobą silnie powiązane?

Każdy bank centralny na świecie ma tzw. cel inflacyjny. Polega to na tym, że bank centralny przyjmuje optymalny poziom inflacji w danym roku i stara się nie dopuścić do jego przekroczenia. W Polsce od 2003 roku obowiązuje cel na poziomie 2,5%, przy czym Rada Polityki Pieniężnej dopuszcza różnice o jeden punkt procentowy w dół lub w górę. Jednym z narzędzi umożliwiających realizację planu są właśnie stopy procentowe.

RPP podnosi stopy

Kiedy poziom inflacji z różnych przyczyn zaczyna rosnąć, rosną też ceny, przez co z biegiem czasu za daną kwotę można coraz mniej kupić. Żeby zapobiec drastycznemu wzrostowi cen, Rada Polityki Pieniężnej podnosi stopy procentowe. Kiedy rosną stopy procentowe, rośnie cena pieniądza, zatem bank centralny pożycza pieniądze bankom komercyjnym po wyższej niż do tej pory cenie, a banki komercyjne udzielają wyżej oprocentowanych kredytów.

→ Zamiast inwestować bardziej opłaca się oszczędzać, w efekcie czego mamy do czynienia ze studzeniem wzrostu gospodarczego.

RPP obniża stopy

W sytuacji kryzysu gospodarczego oraz recesji, rynkowa koniunktura może być stymulowana poprzez obniżenie wysokości stóp procentowych. Niskie stopy procentowe przekładają się na wzrost podaży pieniądza – koszty kredytów spadają, dużo łatwiej jest je również dostać, przez co rosną zarówno inwestycje, jak i konsumpcja.

→ W efekcie obniżenia stóp procentowych przedsiębiorcy inwestują w swoje firmy, tworzą nowe miejsca pracy, co dodatkowo stymuluje wzrost gospodarczy.

Czy wiesz, że...?

Deflacja, czyli spadek cen w czasie, jest w długim okresie zjawiskiem niekorzystnym dla gospodarki. Sytuacja ta co prawda sprzyja konsumentom, ale nie jest korzystna dla producentów i usługodawców – społeczeństwo spodziewając się dalszego spadku cen, wstrzymuje się bowiem od zakupów, zmniejszając dochód przedsiębiorstw i hamując inwestycje.

Jak widzisz decyzja o zmianie stóp procentowych ma za zadanie realizację przyjętego celu inflacyjnego oraz utrzymanie równowagi między wzrostem gospodarczym, poziomem inwestycji, inflacją czy nawet bezrobociem. Niestety wysoka inflacja i niskie stopy procentowe powodują, że realnie nasze oszczędności stają się coraz mniej wartościowe. W takiej sytuacji nawet lokaty bankowe czy krótkoterminowe obligacje skarbowe nie są w stanie zabezpieczyć nas przed wzrostem cen.

Marysia od lat oszczędza swoje pieniądze odkładając co miesiąc 100 zł na swoje konto oszczędnościowe. Przez lata udało jej się zgromadzić 2 000 zł, które w ubiegłym roku wpłaciła na lokatę oprocentowaną 2% w skali roku. W ostatnim czasie Marysia usłyszała jednak, iż inflacja w minionym roku wyniosła 5%. Obserwując wzrost cen w sklepie zaczęła się zastanawiać, czy zysk z lokaty go pokrywa.

Odsetki z lokaty

2% z 2 000 zł wynosi 40 zł

Roczne odsetki Marysi wynoszą 40 zł

Inflacja

Inflacja na poziomie 5% oznacza, iż aby kupić ten sam koszyk dóbr o wartości 2 000 zł w obecnym roku konieczne jest wydanie 2 100 zł

Nominalny wzrost cen z tytułu inflacji:
100 zł

Choć nominalnie Marysia zarobiła 40 zł z odsetek na lokacie (minus podatek), to w rzeczywistości ze względu na wysoką inflację (wzrost cen) mogła za tą samą kwotę kupić mniej niż w roku ubiegłym. Realna stopa oprocentowania (różnica między odsetkami z lokaty, a inflacją) wyniosła w przypadku Marysi – 3% (– 60 zł), co oznacza, iż w przeciągu roku jej oszczędności nie tylko się nie pomnożyły, ale zmniejszyły swoją wartość.

Kredyt w realiach wysokiej inflacji

Co to jest kredyt hipoteczny i co wpływa na jego koszt?

Zapewne już wiesz czym jest kredyt, ale dla przypomnienia sprawdźmy definicje tego pojęcia.

Kredyt bankowy to pisemna umowa między bankiem (kredytodawcą) a klientem (kredytobiorcą), na mocy której bank udostępnia określoną kwotę pieniędzy na ustalony w umowie procent.

Omówienie kredytów warto zacząć od najprostszego ich podziału na kredyty gotówkowe (konsumpcyjne) oraz hipoteczne. Kredyt gotówkowy to kredyt wypłacany

w gotówce przez instytucje finansowe, który przeznaczony jest na dowolny cel np. zakupy, wakacje, samochód itd. Z kolei kredytem hipotecznym nazywamy długoterminowe zobowiązanie zaciągnięte z przeznaczeniem na sfinansowanie zakupu nieruchomości lub też jej remont.

	KREDYT GOTÓWKOWY	KREDYT HIPOTECZNY
Cel kredytu	Dowolny	Ściśle związany z nieruchomością
Okres kredytowania	Maksymalnie 10 lat	Nawet 35 lat
Wkład własny	Nie	Tak
Koszt kredytu	Wyższy niż w przypadku kredytu hipotecznego	Niższy niż w przypadku kredytu gotówkowego

Każdy zaciągnięty kredyt składa się z dwóch części – kwoty kapitałowej oraz odsetek.

Część kapitałowa

to po prostu ułamek kwoty pożyczonej od banku.

Oprocentowanie (odsetki)

z kolei to koszt/cena jaką musimy ponieść w związku z pożyczaniem kapitału. Koszt ten jest doliczany w odpowiednich proporcjach do comiesięcznych rat kredytowych.

Oprocentowanie to jeden z głównych parametrów kredytów.

Możliwe, że słyszałeś także o innych formach pozyskiwania dodatkowego finansowania. Oprócz kredytów gotówkowych i hipotecznych istnieją również inne produkty kredytowe w tym między innymi:

Karta kredytowa – to nic innego, jak limit kredytowy w formie karty płatniczej, którą zna każdy klient banku. Karta kredytowa w odróżnieniu od debetowej pobiera podczas zakupów środki nie z konta osobistego, a z rachunku kredytowego. Wiąże się to z koniecznością spłaty zadłużenia zazwyczaj w terminie 30-60 dni, ale istnieje możliwość rozbicia tego zadłużenia na raty.

Pożyczka – podobnie jak kredyt jest umową udostępnienia kapitału, jednakże w odróżnieniu od kredytu bankowego umowa pożyczki może być zawarta z dowolną instytucją finansową, firmą, a nawet osobą prywatną. Od ustaleń umowy zależy, czy pożyczka będzie przekazana odpłatnie, czy też nieodpłatnie (może to być np. pożyczka od członków rodziny). Bądź jednak czujny w przypadku tzw. chwilówek, które są co prawda bardzo szybkimi pożyczkami pieniężnymi, ale są zazwyczaj oprocentowane na bardzo wysoki procent.

Debet – to ustalony limit kredytowy na naszym koncie. Limitem debetowym posługujemy się więc dokładnie w taki sam sposób, jak własnymi środkami. W przeciwieństwie do kredytu gotówkowego oraz karty kredytowej zwrot pożyczonych pieniędzy nie zostanie rozłożony na raty: całość należy spłacić najczęściej w ciągu 30 dni.

Czy wiesz, że...?

Kredyt hipoteczny można wziąć ze stałym lub zmiennym oprocentowaniem. Oprocentowanie stałe oznacza, iż odsetki będą utrzymywały tę samą wartość przez uzgodniony w umowie czas, natomiast na wysokość oprocentowania mają wpływ czynniki zewnętrzne, takie jak stopy procentowe, a jego wysokość zmienia się regularnie co określony czas. Nie ma odpowiedzi na to, który wybór jest bardziej opłacalny. Wszystko zależy bowiem od aktualnej sytuacji ekonomicznej oraz indywidualnych preferencji kredytobiorcy.

Jak inflacja wpływa na zaciągnięte zobowiązania finansowe?

W teorii inflacja i kredyt to pojęcia, które łączą się z korzyścią dla kredytobiorcy, bo z czasem kwota, którą pożyczaliśmy, traci swoją wartość. To jednak tylko teoria, gdyż w warunkach wysokiej niepewności oraz wysokiej inflacji istotnie wzrasta ryzyko banku, że udzielony kredyt/pożyczka staną się nieopłacalne. W efekcie kredytodawca rekompensuje ryzyko udzielenia kredytu wyższą marżą, a wyższa marża to droższy kredyt. Ponadto, jak już wiesz, istotny wzrost cen zmusza Radę Polityki Pieniężnej do podnoszenia poziomu stóp procentowych, co dodatkowo zwiększa koszty kredytu.

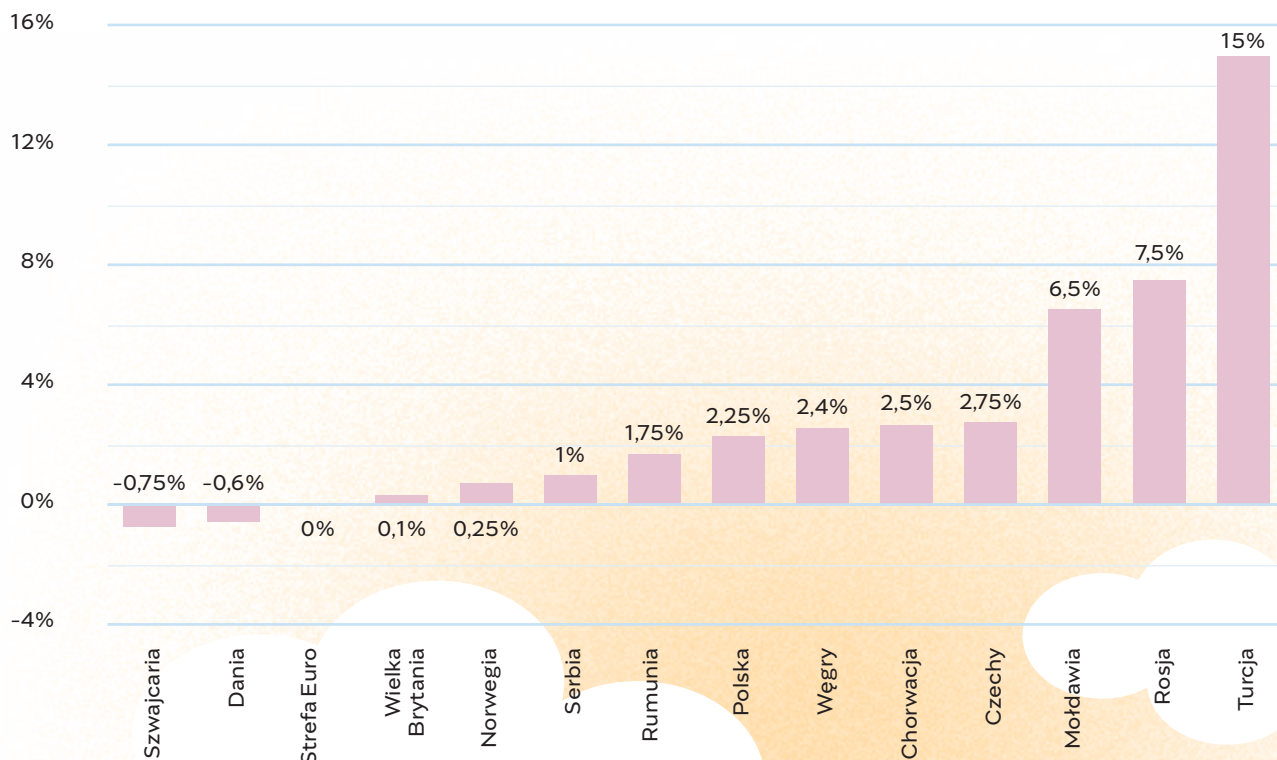
W efekcie, wysoka inflacja wpływa pośrednio na koszt kredytu w sposób, który nie jest pożądany przez kredytobiorców – zwiększa realny koszt zobowiązania. A że znaczna część kosztów kredytowych opiera się na stopach procentowych, każda ich zmiana wpływa na wysokość Twojej raty.

Jak wyglądają stopy procentowe w innych krajach?

O wysokości stóp procentowych w innych krajach Europy decydują poszczególne narodowe banki centralne. Wyjątek od tej reguły stanowią kraje strefy euro, gdzie decyzja podejmowana jest centralnie przez Europejski Bank Centralny dla wszystkich krajów wspólnoty walutowej. Wśród państw, które w ostatnim czasie podjęły decyzję o podwyższeniu stóp procentowych oprócz Polski są także kraje naszego regionu, w tym przede wszystkim Czechy i Węgry, które posiadają swoją walutę i indywidualnie decydują o poziomie stóp. Obecnie w Europie jedynie dwa kraje nadal utrzymują poziom stóp procentowych poniżej zera – jest to Szwajcaria oraz Dania.

Stopa referencyjna w krajach Europy

Źródło: Eurostat (stan na styczeń 2022)

5 wskazówek dla młodego finansisty

1. Bądź ciekaw otaczających Cię zjawisk gospodarczych!

Dąż do zrozumienia przyczyn i skutków określonych działań. Przyswój podstawowe pojęcia ekonomiczne, które pozwolą Ci lepiej rozumieć rynkowe mechanizmy.

2. Oszczędzanie zacznij już dziś!

Odkładając kilka złotych miesięcznie jesteś w stanie zebrać znaczną pulę oszczędności. Stwórz cel na jaki chcesz wydać swoje oszczędności i wytrwale dąż by go osiągnąć.

3. Świadomie zarządzaj swoimi wydatkami!

Mając niewielki budżet możesz świadomie nim zarządzać. Umiejętność planowania i przewidywania wydatków pozwoli Ci lepiej organizować swoje finanse, co z pewnością pomoże Ci w Twoim dorosłym życiu.

4. Bądź sprytny wydając swoje pieniądze!

Zanim dokonasz zakupu sprawdź czy jest to najkorzystniejsza z dostępnych ofert, porównaj ją cenami w innych sklepach. W dobie internetu masz nieograniczone możliwości znalezienia najlepszej dla Ciebie oferty.

5. Ucz się od innych!

Dowiedz się więcej o znanych Ci osobach ze świata biznesu, sprawdź, jak osiągnęli w życiu zawodowy sukces. Obserwuj także osoby przedsiębiorcze w Twojej lokalnej społeczności – zapytaj ich o rady, jakich udzielili by sobie w Twoim wieku.

Dowiedz się więcej!

Cenne informacje i rady możesz znaleźć na stronach internetowych sprawdzonych instytucji finansowych. Poniżej adres najważniejszych z nich:

Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów

 <https://www.uokik.gov.pl/edukacja.php>

Komisja Nadzoru Finansowego

 <https://www.knf.gov.pl/>

Narodowy Bank Polski

 <https://www.nbp.pl/edukacja>

Biuro Informacji Kredytowej

 <https://www.bik.pl/>

Związek Banków Polskich

 <https://www.zbp.pl/>

ŹRÓDŁA

<https://www.nbportal.pl/wiedza/prezentacje/inflacja>

<https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/wskazniki-cen/>

<https://www.otodom.pl/wiadomosci/finanse/slownik-finansowy-otodom-s-jak-stop-y-procentowe>

<https://www.aviva.pl/blog-porady/inwestycje/2021/stopy-procentowe-czym-sa-i-co-na-nie-wplywa/>

<https://www.fxmag.pl/artykul/czym-sa-ujemne-stop-y-procentowe-w-jakim-celu-podwyzszamy-i-obnizamy-oprocentowanie-teoria-mechanizm-definicja-kiedy-stop-y-procentowe-w-polsce-wzrosna-i-czy-w-ogole-musi-do-tego-dojsc>

<https://www.totalmoney.pl/artykuly/177449,kredyty,zmiana-stop-procentowych---kiedy--dlaczego-i-co-to-oznacza,1,1#jake-czynniki-wplywaja-na-decyzje-o-zmianie-stop-procentowych?-3>

<https://www.totalmoney.pl/artykuly/inflacja-a-kredyt-jaki-wplyw-na-wysokosc-raty-kredytow-gotowkowych-i-hipotecznych-ma-inflacja>

<https://businessinsider.com.pl/poradnik-finansowy/oprocentowania-kredytu-hipotecznego-z-czego-sie-skladaja/z4vnr2m>

<https://www.totalmoney.pl/artykuly/kredyt-ze-stalym-czy-zmiennym-oprocentowaniem-jake-oprocentowanie-kredytu-gotowkowego-lub-hipotecznego-wybrac>

Inflacja – proces wzrostu przeciętnego poziomu cen w danym okresie.

Koszyk konsumpcyjny – lista zakupów towarów i usług przeciętnego gospodarstwa domowego, na jej podstawie liczona jest inflacja.

Stopa procentowa – cena (koszt kapitału lub odsetki), jaką posiadacz kapitału uzyskuje od kredytobiorców za udostępnienie go na ustalony czas.

Rada Polityki Pieniężnej – organ Narodowego Banku Polskiego ustalający poziom stóp procentowych w Polsce.

Cel inflacyjny – cel poziomu inflacji w danym okresie przyjmowany przez bank centralny – w Polsce cel ten wynosi 2,5%.

Deflacja – proces odwrotny do inflacji, oznaczający spadek przeciętnego poziomu cen w danym okresie.

Realna stopa procentowa – oprocentowanie pomniejszone o inflację.

Kredyt bankowy – pisemna umowa między bankiem (kredytodawcą) a klientem (kredytobiorcą), na mocy której bank udostępnia określoną kwotę pieniędzy na ustalony w umowie procent.

Marża kredytowa – element oprocentowania kredytu, ustalana jest przez kredytodawcę na podstawie własnej polityki oraz indywidualnej sytuacji klienta.

Część kapitałowa – nominalna kwota kredytu – na jej podstawie obliczane są odsetki.

Oprocentowanie (odsetki) – koszt/cena jaką musi ponieść kredytobiorca w związku z pożyczaniem kapitału. Najczęściej wyrażone jest ono procentowo i liczone jest w skali roku.

Kredyt gotówkowy – kredyt wypłacany w gotówce przez instytucje finansowe, który przeznaczony jest na dowolny cel np. zakupy, wakacje, samochód itd.

Kredyt hipoteczny – długoterminowe zobowiązanie zaciągnięte z przeznaczeniem na sfinansowanie zakupu nieruchomości lub też jej remontu.

Kredyt o stałym oprocentowaniu – kredyt o stałej, określonej w umowie, wartości oprocentowania obowiązującej w trakcie tzw. okresu czasowo stałej stopy (np. w ciągu pierwszych 5 lat).

Kredyt o oprocentowaniu zmiennym – kredyt o oprocentowaniu zależnym od czynników zewnętrznych, takich jak stopy procentowe – wysokość raty zmienia się regularnie co określony czas.

